

**Рішення спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Спеціалізована вчена рада Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «Судовий захист прав інтелектуальної власності у сфері господарювання» за спеціальністю 081 «Право» 06 квітня 2023 року.

Бахур Олександр Валерійович

1994 року народження

Громадянин України

освіта вища: у 2018 році закінчив Донецький національний університет імені Василя Стуса за спеціальністю «Право».

У 2018 р. вступив до аспірантури Донецького національного університету імені Василя Стуса на кафедру цивільного права і процесу за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: Коваль Ірина Федорівна, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Здобувач має 13 наукових праць: 5 статей в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 1 стаття в іншому науковому виданні; підрозділ у колективній монографії, а також 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, наукових читаннях, зокрема:

**Статті в наукових виданнях,
включених до переліку наукових фахових видань України:**

1. Бахур О.В. Профілактика правопорушень у сфері інтелектуальної власності. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. №2 (38). С. 83-91. DOI <https://doi.org/10.31558/2518-7953.2019.2.11>.

URL: <https://jpch.donnu.edu.ua/article/view/7852>.

Ключові слова: профілактика, правопорушення, права інтелектуальної власності, захист прав інтелектуальної власності, причини правопорушень.

2. Коваль І.Ф., Бахур О.В. Особливості розгляду справ про захист прав інтелектуальної власності у сфері господарювання: за матеріалами практики Верховного Суду. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2021. Вип. 30. С. 191-198. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.6035160>.

URL: <https://zenodo.org/record/6035160#.ZCK3ONBBxPY>.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, сфера господарювання, Верховний Суд, судова практика, спосіб захисту прав, торговельна марка, недобросовісна конкуренція.

3. Бахур О.В. Щодо поняття судового захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. *Київський часопис права*. 2021. № 3. С. 51-57. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2021.3.8>.

URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/36/34>.

Ключові слова: права інтелектуальної власності, захист, захист прав, судовий захист, сфера господарювання, порушення прав та інтересів.

4. Бахур О.В. Про підстави захисту прав інтелектуальної власності суб'єктів підприємницької діяльності. *Наукові перспективи*. 2022. № 6 (24). С. 368-380. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6\(24\)-368-380](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-6(24)-368-380).

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1889/1887>.

Ключові слова: підстави захисту прав, об'єкти інтелектуальної

власності, підприємницька діяльність, обмеження прав, невизнання прав, оспорювання прав, охорона прав, господарсько-правова відповідальність, правовий господарський порядок, правове регулювання.

5. Бахур О.В. Доказування у господарських справах, пов'язаних із захистом прав промислової власності суб'єктів господарювання. *Наукові перспективи*. 2022. № 10 (28). С. 421-435. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10\(28\)-421-435](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-10(28)-421-435).

URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/3095/3110>.

Ключові слова: право промислової власності, суб'єкт господарювання, стандарт доказування, доказування, майнові права, захист прав та інтересів суб'єктів господарювання, господарський процес, господарське судочинство, судова система, спір, сторони спору.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради.

Беяневич Олена Анатоліївна, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права і процесу Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Павлюченко Юлія Миколаївна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Міхайліна Тетяна Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та філософії права Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Зауважень немає.

Резнікова Вікторія Вікторівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка:

1. Наша країна вже понад рік перебуває в умовах повномасштабної війни, спричиненої збройною агресією РФ через її вторгнення в Україну. Цей етап війни з РФ є продовженням анексії Криму у 2014 році з подальшою окупацією частини територій на сході України. Однак в роботі специфіка судового захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану чомусь не висвітлюється. Ця тематика, на жаль, залишилась поза увагою дисертанта.

Водночас, як видається, військові дії на певних територіях країни можуть ускладнити реалізацію права на захист (в тому числі, судовий) результатів інтелектуальної, творчої діяльності (це і питання строків розгляду, форс-мажору, позовної давності, вжиття заходів забезпечення, способів захисту, збору доказів тощо). При виборі форми захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану, необхідно додатково зважати на певні аспекти: що є об'єктом та предметом спору у сфері права інтелектуальної власності; чи має порушення прав національний або транскордонний характер; що є предметом доказування та чи існують труднощі, пов'язані зі збором доказів; чи бажають сторони зберегти ділові/комерційні взаємини тощо. Відтак дисертантові варто було б дослідити та висвітлити особливості судового захисту прав інтелектуальної власності в період дії воєнного стану.

2. В роботі дисертант обґрунтовує позицію: такі стандарти доказування, як «баланс ймовірностей» (англ. a balance of probabilities) та «поза розумним сумнівом» (англ. beyond reasonable doubt) повинні застосовуватись у господарських справах у сфері інтелектуальної власності, що дозволить максимально повно врахувати специфіку зазначеної категорії справ, яка пов'язана з нематеріальним характером об'єктів інтелектуальної власності, наявністю значної кількості оціночних понять та категорій у законодавстві, можливості їх різного суб'єктивного тлумачення (с. 28, с. 173-176, с. 184 та ін.).

Така позиція дисертанта є дискусійною та потребує додаткових пояснень, аргументації дисертантом під час процедури публічного захисту, оскільки:

1) суперечить чинному господарсько-процесуальному законодавству

(зокрема, ч. 1 ст. 79 ГПК України), де закріплено лише один підхід до оцінки доказів та лише один стандарт доказування («вірогідність доказів»): наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Тлумачення змісту ст. 79 ГПК України свідчить, що нею покладено на суд обов'язок оцінювати докази, обставини справи з огляду саме на їхню вірогідність, яка дає змогу дійти висновку, що факти, які розглядаються, скоріше були, аніж їх не було (про це свідчить і наявна судова практика, зокрема постанови КГС ВС від 21.08.2020 р. у справі № 904/2357/2049; від 29.01.2021 р. у справі № 922/51/20 ВС КГС та ін.);

2) стандарт доказування – це певний об'єктивний критерій, на підставі якого суд оцінює докази для встановлення фактів у справі. Стандарти доказування важливий елемент змагального процесу. Це спеціальні правила, якими суд має керуватися при вирішенні справи. Ці правила дають змогу оцінити, наскільки вдало сторони виконали вимоги щодо тягаря доказування і наскільки вони змогли переконати суд у своїй позиції, що робить оцінку доказів більш алгоритмізованою та обґрунтованою. Сам термін «стандарт доказування» бере витоки, як відомо, з доктрини правових систем загального права, звідки він, власне, і був запозичений. В англо-американській правовій сім'ї існують два найбільш поширені стандарти доказування: 1) «поза розумним сумнівом» («beyond reasonable doubt») – для кримінальних справ; 2) «переваги доказів/балансу вірогідностей» («preponderance of evidence, balance of probabilities») – для цивільних/ господарських справ. Правова система загального права ґрунтується на тому, що для формування суддівського переконання немає необхідності в абсолютній математичній точності підтвердження наявних у справі даних, а є важливим лише такий ступінь імовірності, який дає змогу суду розвіяти сумніви в конкретній справі. Відтак, стандарт «поза розумним сумнівом» («beyond reasonable doubt») – призначається для кримінальних справ і є більш суворим, оскільки вказує, що певні сумніви можуть залишатися, але вони повинні бути вкрай несуттєвими;

3) практика ЄСПЛ свідчить також про безпосередню залежність

стандарту доказування від важливості вирішуваного питання стосовно правового статусу особи. Відтак кримінальним справам властивий суворіший стандарт доказування, аніж «цивільним». Так, зокрема, у рішенні від 23.08.2016 р. у справі «Дж. К. та Інші проти Швеції» («J.K. AND OTHERS v. SWEDEN») ЄСПЛ наголошує, що «у країнах загального права у кримінальних справах діє стандарт доказування «поза розумним сумнівом» ("beyond reasonable doubt"). Натомість, у цивільних справах закон не вимагає такого високого стандарту; скоріше цивільна справа повинна бути вирішена з урахуванням «балансу вірогідностей»: ... Суд повинен вирішити, чи являється вірогідність того, що на підставі наданих доказів, а також правдивості тверджень заявника, вимога цього заявника заслуговує довіри. Схожий стандарт під час оцінки доказів застосовано у рішенні ЄСПЛ від 15.11.2007 у справі «Бендерський проти України» («BENDERSKIY v. UKRAINE»), в якому суд, оцінюючи фактичні обставини справи, звертаючись до балансу вірогідностей, вирішуючи спір, виходив із того, що факти встановлені у експертному висновку, є більш вірогідним за інші докази.

3. Належить визнати, що попри достатньо реформовану законодавчу базу, що забезпечує захист прав інтелектуальної власності, проблема ефективної реалізації судового захисту прав інтелектуальної власності в Україні залишається невирішеною, оскільки складність судового розгляду справ у сфері інтелектуальної власності, їх тривалість, відсутність єдиних судових підходів до вирішення цієї категорії спорів негативно впливають на рівень правової захищеності суб'єктів інтелектуальної власності у сфері господарювання.

Відтак хотілось би (у зв'язку з відсутністю розкриття цього аспекту теми у роботі) дізнатись думку автора щодо ефективності та доцільності збереження в господарському процесі інституту врегулювання спору за участю судді в контексті власне судового захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання.

А також ставлення автора та позицію автора щодо альтернативних способів врегулювання спорів щодо захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. Чи спроможні вони стати реальною та ефективною

альтернативою судового захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання?

4. Сьогодні однією з ключових та кричущих є проблема забезпечення єдності судової практики, в тому числі й в контексті спорів щодо захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. Таке явище, як неоднакове застосування одних і тих самих норм права господарськими судами у подібних правовідносинах, обумовлюється багатьма причинами. Перш за все, це – об'єктивні причини, пов'язані з нестабільністю законодавства в умовах розбудови правової держави. Перманентні зміни, скасування старих і прийняття нових законів, суперечливість самих законодавчих актів, наявність правових колізій і, навпаки, існування правових прогалин породжують різну судову практику. Суб'єктивні причини лежать у площині самого процесу прийняття судового рішення, праворозуміння окремого судді.

Існування цієї проблеми визнається всіма практикуючими юристами, адвокатами, суддями тощо. У зв'язку з цим цікавою є думка дисертанта щодо можливих шляхів її подолання, вирішення. Якими способами, засобами та механізмами можна забезпечити цю єдність (на прикладі захисту прав інтелектуальної власності у сфері господарювання)? І чи реально, на думку дисертанта, досягнути цієї мети?

Руденко Людмила Дмитрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету:

1. Автор пропонує врегулювати порядок здійснення судочинства з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, окремим процесуальним кодексом. Як представляється, така пропозиція є передчасною. Адже Вищий суд з питань інтелектуальної власності ще не здійснює судочинства, тому неможливо оцінити з практичної точки зору необхідність прийняття окремого процесуального кодексу. Окрім цього, процедурно Господарський процесуальний, Цивільний процесуальний кодекс та Кодекс адміністративного судочинства є в значній мірі уніфікованими.

2. Дисертант зазначає про неефективність такого способу захисту, як «опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення» через неврегульованість механізму застосування та через зменшення значення друкованих засобів масової інформації у господарській сфері. Проте такий спосіб захисту є елементом формування правової культури реалізації прав інтелектуальної власності у сфері господарювання. У певних випадках широкий громадський розголос впливає на ділову репутацію суб'єкта господарювання. Одним із альтернативних варіантів може бути удосконалення такого способу захисту з розширенням можливих джерел опублікування інформації про порушення прав інтелектуальної власності.

3. Автор пропонує застосування стандартів доказування «баланс ймовірностей» та «поза розумним сумнівом» у господарських справах у сфері інтелектуальної власності з конкретизацією, що це дозволяє максимально повно врахувати специфіку зазначеної категорії справ, пов'язаної з нематеріальним характером об'єктів інтелектуальної власності, значною частиною оціночних і невизначених понять та категорій, їх різного суб'єктивного тлумачення. Проте у господарському судочинстві застосовується стандарт вірогідності доказів. Тому встановлення більш високого стандарту доказування ускладнить захист прав інтелектуальної власності у сфері господарювання.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Бахуру Олександровичу Валерійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Голова спеціалізованої вченої ради

Олена БЕЛЯНЕВИЧ

